

İlkokul Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının İncelenmesi

Examination of Organizational Citizenship Behaviors of Primary School Teachers

ÖZET

Bu çalışmada, ilkokullarda çalışan öğretmenlerin sergilemiş oldukları örgütsel vatandaşlık davranışları araştırılmıştır. Mevcut çalışma, genel tarama modelinde gerçekleştirilen betimsel bir çalışmadır. Araştırmaya yönelik veriler, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır'ın Ergani İlçesindeki devlet ilkokullarında görev yapan öğretmenler üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın örneklemini, tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen okullarda görev yapan 242 ilkokul öğretmeni oluşturmuştur. Verilerin elde edilmesi sürecinde, Polat (2007) tarafından geliştirilen “Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Ölçek; beş alt boyuttan oluşmaktadır. Analiz sürecinde aritmetik ortalama, t test, tek yönlü varyans analizi testi gibi istatistiksel tekniklerden faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda; katılımcıların, ölçeğin tamamına ilişkin algılarının aritmetik ortalama kapsamındaki değer “ $\bar{x}=3,73$ ” (yüksek düzey) olduğu görülmüştür. Diğer bir taraftan; örgütsel vatandaşlık ölçeği kapsamında öğretmen görüşlerinin cinsiyet, yaş, görev yaptığı okuldaki hizmet süresi değişkenleri bağlamında anlamlı farklılık göstermemiş olduğu; öğretmenlik süresi değişkeni bağlamında ise anlamlı farklılık göstermiş olduğu saptanmıştır. Diğer bir taraftan, ilkokul öğretmenlerinin “Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği”nin “centilmenlik” alt boyutuna yönelik algılarının “düşük” düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucundan hareketle; öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık algılarının yükseltilmesine ilişkin seminer yapılması ve diğer eğitim ve öğretim kademelerinde de benzer çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgüt, Örgütsel Davranış, İlkokul Öğretmenleri, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı

ABSTRACT

In this study, organizational citizenship behaviors exhibited by teachers working in primary schools were investigated. The present study is a descriptive study conducted through the general survey model. The data related to the research were obtained from the teachers working in public primary schools in Ergani District of Diyarbakır in the 2022/2023 academic year. The sample of the study consisted of 242 primary school teachers working in schools selected by random sampling method. In the process of obtaining the data, the “Organizational Citizenship Scale” developed by Polat (2007) was used. The scale consists of five sub-dimensions. Statistical techniques such as arithmetic mean, t-test, and one-way analysis of variance were utilized in the analysis process. Obtained results of the research indicate that the arithmetic mean value of the participants' perceptions of the whole scale was “ $\bar{x}=3.73$ ” (high level). Within the scope of organizational citizenship scale, it was determined that the views of teachers did not differ significantly in terms of gender, age, and the length of service in the school they work in; on the other hand, it was found that there was a significant difference regarding the variable of overall teaching service time. On the other hand, it was determined that primary school teachers' perceptions of the sportsmanship sub-dimension of the Organizational Citizenship Scale were “low” level. Based on the results of the research, it is suggested to conduct seminars on increasing teachers' perceptions of organizational citizenship and to carry out similar studies in other education levels.

Keywords: Organization, Organizational Behavior, Primary School Teachers, Organizational Citizenship Behavior

GİRİŞ

Organizasyon içerisinde bulunan bireylerin, tutumları olarak tanımlanan örgütsel davranış, örgüt yapısı içindeki bireylerin, faaliyetleri ile ilgili olarak, kızgınlıkları, moral bozuklukları, çatışmaları, ödüller ve cezalar gibi durumları konu edinir (Çetin, 2011:29). Son dönemlerde örgütlerde, çalışan birimler arasındaki işbirliğine yönelik davranışların önem kazanması ile birlikte örgütsel davranışlar içerisinde tanımlanamamış bazı biçimsel olmayan rol davranışları gözlemlenmiştir (İşbaşı, 2000:4; Cohen ve Vigoda Gaot, 2000:596-597). Biçimsel olmayan rol

İsmail Sari ¹
Mustafa Karagöz ²
Recai Şahin ³
Adil Güney ⁴
Ramazan Kaplan ⁵

How to Cite This Article

Sarı, İ., Karagöz, M., Şahin, R., Güney, A. & Kaplan, R. (2023). “İlkokul Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının İncelenmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:114; pp:7810-7816. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sssj.70818>

Arrival: 25 May 2023
Published: 31 August 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ PhD., MEB, Diyarbakır, Türkiye. ORCID: 0000-0002-8592-7758

² Uzm. Öğretmen, MEB, Diyarbakır, Türkiye. ORCID: 0009-0000-9470-8832

³ Uzm. Öğretmen, MEB, Diyarbakır, Türkiye. ORCID: 0009-0005-2578-4424

⁴ Uzm. Öğretmen, MEB, Diyarbakır, Türkiye. ORCID: 0009-0005-2766-6368

⁵ Uzm. Öğretmen, MEB, Diyarbakır, Türkiye. ORCID: 0009-0008-8290-8085

davranışları üzerinde çalışmalar yapan Organ (1982), çalışmaları neticesinde; geleneksel anlayıştan farklı bir yapıda olan örgütsel vatandaşlık davranışı kavramını ortaya atmıştır (Çetin, 2004:3; Özyer, Orhan ve Orhan, 2012:181). Örgütsel vatandaşlık davranışı iş görenlerin kendi istekleriyle seçtikleri ve asıl görevlerinin haricinde gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler olarak nitelendirilmektedir (Zhang, 2011:3). Örgütsel vatandaşlık davranışı kavramı kendi içerisinde çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bir çalışanın diğer çalışanlara yardım etme isteği, gönüllü olarak görev üstlenmesi, işverenleri ile iyi ilişkiler içerisinde bulunması ve çalışanın üstlendiği görevler ile ilgili şikayetçi olmaması gibi durumlar örgütsel vatandaşlık davranışı kavramının boyutlarının temelini oluşturmaktadır. Örgütsel vatandaşlık davranışları beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar: “Vicdanlılık”, “Nezaket”, “Sivil Erdem”, “Centilmenlik” ve “Özgecilik” alt boyutlarıdır (Thiruvenkadam ve Yabesh Abraham Durairaj, 2017:47; Çetin, 2004:19). Bu alt boyutlar incelendiğinde; çalışanın zamanında işine gelmesi, işine başlamadan önce hazırlık yapması, görevde iken zamanını işi için verimli harcaması ve zorunlu haller dışında izine ayrılmamak gibi davranışlar vicdanlılık boyutu içerisinde sayılabilir (Karagöz, 2007:53). Nezaket, örgüt içerisinde işbölümünden dolayı birbirleriyle iletişim içerisinde olan bireyler arasındaki olumlu iletişim ve bir konu hakkında karar vermeden önce ya da yapılması düşünülen bir çalışma yapmadan önce verilecek karardan ve yapılacak işten etkilenecek kişi ya da kişileri önceden bilgilendirmeye yönelik davranışlardır (Bolat, 2008:126). Sivil erdem, çalışanların örgüt içerisindeki gelişmelerden, yeniliklerden, yöntemlerden, kurumun politikaları gibi konulardan bilgi sahibi olması ve kendilerini bu konularda geliştirmeye yönelik sarf edilen çabaları ifade eder (Yarım, 2009:34). Centilmenlik davranışları, işinde ya da işyerinde ortaya çıkan sorunları büyütmeyen ve iş arkadaşlarının haklarına saygılı olan kişilerin sergiledikleri davranışlardır (Uslu, 2011:18). Özgecilik, çalışanların, örgütün etkinliklerine aktif katılarak tüm çaba ve performansını örgütün daha iyi olma hali için sarf etmesi durumudur (Allison vd., 2001:283).

Örgütsel vatandaşlık davranışı konusunun son yıllarda araştırmacılar tarafından ilgi görmüş olması, insan kaynakları yönetimi, pazarlama, sağlık hizmetleri, hastane, eğitim, endüstriyel ve iş hukuku, iş psikolojisi, liderlik gibi farklı alan ve disiplinlerde araştırma konusu olmasına sebep olmuştur (Bolat, 2008:117). Ancak eğitim-öğretim organizasyonlarının örgütsel vatandaşlık davranışlarının, çalışmalara yeterince konu edilmediği görülmektedir (Dipaola ve Moran, 2001:424-425). Dolayısıyla, eğitimde azami derecede verimliliği yakalamak, çalışma ortamından kaynaklı problemlerin çözülmesine katkı sağlamak, olumlu bir çalışma iklimi oluşturmak, yardımlaşma duygusunu artırmak ve eğitimin başrolünde yer alan öğretmenlerden en yüksek verimi almak için bu konuda gerekli araştırmaların derinleştirilmesi gerekmektedir (Yarım, 2009:40; Aksoy, 2012:43).

İlgili konu kapsamında alan yazı incelendiğinde; mevcut çalışma konusu ile ilgili İşbaşı (2000), Altunkese (2003), Erdem (2003), Loğa (2003), Dolma (2003), Ünal (2003), Sevinç Altaş (2004), Dilek (2005), Atalay (2005), Polat ve Celep (2008) vd. araştırmacılar tarafından çalışmaların yapılmış olduğu; ancak eğitimin temel kademesi olan ilkokullarda mevcut çalışma ile ilgili herhangi bir araştırmanın yapılmamış olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla; bu araştırmanın, literatürdeki bir boşluğu doldurması, ilkokul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarının belirlenmesine olanak sağlaması ve ulaşılan sonuçlardan hareketle, ilkokul öğretmenlerinin ilgili konu kapsamında niteliklerinin artırılmasına ilişkin öneriler sunması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı; Diyarbakır-Ergani İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yapan ilkokul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarına yönelik görüşlerini incelemektir. Çalışmanın amacı kapsamında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

- (i) İlkokul öğretmenlerinin, örgütsel vatandaşlık ölçeğinin bütününe ilişkin görüşleri nasıldır?
- (ii) İlkokul öğretmenlerinin cinsiyet değişkeni kapsamında örgütsel vatandaşlık ölçeğine ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir?
- (iii) İlkokul öğretmenlerinin yaş değişkeni kapsamında öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık ölçeğine ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir?
- (iv) İlkokul öğretmenlerinin görev yaptığı okuldaki hizmet süresi değişkeni kapsamında örgütsel vatandaşlık ölçeğine ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir?
- (v) İlkokul öğretmenlerinin toplam hizmet süresi değişkeni kapsamında örgütsel vatandaşlık ölçeğine ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir?
- (vi) İlkokul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık ölçeğinin her bir alt boyutuna ilişkin görüşleri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

İlgili araştırma, genel tarama modeli çerçevesinde gerçekleştirilen betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri,

araştırma yapılacak herhangi bir nesne, olay veya kişilerin özüne dokunmadan; mevcut durumu betimlemeye çalışan, araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2012:79).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2022/2023 eğitim-öğretim yılında Ergani İlçe MEM'e bağlı 92 devlet ilkokulunda görev yapan 637 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise çalışmaya katılan 242 ilkokul öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin kişisel özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Nitelikleri

Öğretmenlerin Nitelikleri	Çalışma Grubu		
	f	%	
Cinsiyet			
	Kadın	76	31,4
	Erkek	166	68,8
Yaş			
	21-30	59	24,4
	31-40	140	57,9
	41-50	43	17,8
	51 ve üzeri	-	-
Görev Yaptığı Okuldaki Hizmet Süresi			
	0-10	209	86,4
	11-20	24	9,9
	21-30	9	3,7
	31 ve üzeri	-	-
Toplam Hizmet Süresi			
	0-10	117	48,3
	11-20	110	45,5
	21-30	15	6,2
	31 ve üzeri	-	-

Araştırmada Kullanılan Ölçme Aracı

Verilerin elde edilmesi sürecinde, Polat (2007) tarafından geliştirilen “Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği”nden faydalanılmıştır. Bu ölçek, “özgecilik”, “vicdanlılık”, “centilmenlik”, “sivil erdem” ve “nezaket tabanlı bilgilendirme” alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tarzında hazırlanmıştır. Ölçek kapsamında katılımcıların görüşleri aritmetik ortalama bağlamında yorumlanırken;

- ✓ 1.00-1.79 “çok düşük”,
- ✓ 1.80-2.59 “düşük”,
- ✓ 2.60-3.39 “orta”,
- ✓ 3.40-4.19 “yüksek”,
- ✓ 4.20-5.00 aralığı ise “çok yüksek” olarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı değeri 0.91 düzeyinde saptanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, 2022/2023 eğiti-öğretim yılında “google forms” anketi aracılığıyla elde edilmiştir. Bu süreçte yardımcı olmaları için okul yöneticileri ile iletişime geçilmiştir. Ölçek; iki haftalık bir zaman diliminde katılımcılar tarafından cevaplanmıştır. Geçersiz sayılan ölçek saptanmamıştır. Dolayısıyla; araştırmaya ilişkin veriler 242 katılımcı üzerinden toplanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sorularına cevap aramak üzere toplanılan veriler, SPSS 24.0 programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Katılımcıların ilgili ölçek bağlamında algı düzeylerini saptamak ve algı düzeylerinin mevcut değişkenler kapsamında değişip değişmediğini test etmek için t testi, ANOVA, aritmetik ortalama gibi istatistiksel tekniklerden faydalanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma sorularına cevap aramak üzere, katılımcılar üzerinden elde edilen verilerin analizi neticesinde ulaşılan bulgulara ve bulgularla ilgili yorumlara yer verilmiştir.

Demografik Bulgular

İlkokul öğretmenlerinin, örgütsel vatandaşlık ölçeğinin bütününe ilişkin görüşleri nasıldır? Sorusuna ilişkin istatistiksel analizler ve bu analizlere ilişkin yorumlar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Ölçeğinin Bütününe İlişkin Görüşlerinin Analizi

	N	\bar{x}	Ss
Çalışmanın İstatistik Değerleri	242	3,84	0,346

Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan ilkököl öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık ölçeğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesinde aritmetik ortalama 3.84 olarak hesaplanmıştır. Araştırmancın bu bulgusu; öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin yeterlilik düzeylerinin “yüksek düzeyde” olduğunu ortaya koymaktadır.

İlkokul öğretmenlerinin, cinsiyet değişkeni kapsamında örgütsel vatandaşlık ölçeğine ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin istatistiksel analizler ve bu analizlere ilişkin yorumlar Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3: Cinsiyet Değişkeni Kapsamında Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Ölçeğine İlişkin Görüşlerinin T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Kadın	76	3,730	0,289	240	-0,083	0,934
Erkek	166	3,734	0,370	-	-	-

Tablo 3’te görüldüğü üzere, ilkököl öğretmenlerinin cinsiyet değişkeni kapsamında ilgili ölçeğe ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalama puanları arasında ,05 düzeyinde ($t(240) = -0,083, p > 0,05$) anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bulgudan hareketle, cinsiyet değişkeninin ilkököl öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

İlkokul öğretmenlerinin, yaş değişkeni kapsamında örgütsel vatandaşlık ölçeğine ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin istatistiksel analizler ve bu analizlere ilişkin yorumlar Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: Yaş Değişkeni Kapsamında Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Ölçeğine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	0,641	0,377	0,320	2,709	0,185
Gruplar İçi	28,263	0,239	0,118	-	-
Toplam	28,904	0,346	-	-	-

Tablo 4’te görüldüğü üzere, yaş değişkeni kapsamında ilkököl öğretmenlerinin görüşlerinin varyans analizi testi değerinin $p:0,185$ olduğu görülmektedir. Ulaşılan bu değer, anlamlılık düzeyinden ($p > 0,05$) yüksek olduğundan dolayı, yaş değişkeninin ilkököl öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır.

İlkokul öğretmenlerinin görev yaptığı okuldaki hizmet süresi değişkeni kapsamında örgütsel vatandaşlık ölçeğine ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin istatistiksel analizler ve bu analizlere ilişkin yorumlar Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5: İlkokul Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Okuldaki Hizmet Süresi Değişkeni Kapsamında Örgütsel Vatandaşlık Ölçeğine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	0,299	0,312	0,149	1,248	0,289
Gruplar İçi	28,605	0,303	0,120	-	-
Toplam	28,904	0,346	-	-	-

Tablo 5’te görüldüğü gibi, ilkököl öğretmenlerinin görev yaptığı okuldaki hizmet süresi değişkeni kapsamında görüşlerinin varyans analizi testi değerinin $p:0,289$ olduğu görülmektedir. Analizler sonucunda ulaşılan bu değer, anlamlılık düzeyinden ($p > 0,05$) yüksek olduğundan dolayı, görev yapılan okuldaki hizmet süresi değişkeninin ilkököl öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır.

İlkokul öğretmenlerinin toplam hizmet süresi değişkeni kapsamında örgütsel vatandaşlık ölçeğine ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir? Sorusuna ilişkin istatistiksel analizler ve bu analizlere ilişkin yorumlar Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Toplam Hizmet Süresi Değişkeni Kapsamında Örgütsel Vatandaşlık Ölçeğine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	0,766	0,345	0,383	3,252	0,040
Gruplar İçi	28,139	0,356	0,118	-	-
Toplam	28,904	0,346	-	-	-

Tablo 6’da görüldüğü üzere, ilkökul öğretmenlerinin toplam hizmet süresi değişkeni kapsamında görüşlerinin varyans analizi testi değerinin $p:0,040$ olduğu görülmektedir. Ulaşılan bu değer, anlamlılık düzeyi için belirlenen ($p>0,05$) değerinden düşüktür. Bu bulgudan hareketle, toplam hizmet süresi değişkeninin ilkökul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Bu test sonucunda, anlamlı farklılığın (0-10 yıl) ile (20-30 yıl) aralığında çalışan gruplar arasında olduğu görülmüştür. Gruplara ilişkin puanlar incelendiğinde, (0-10 yıl) aralığında çalışan öğretmen grubunun ortalama puanının ($\bar{x}=3,72$); (20-30 yıl) aralığında çalışan öğretmen grubunun ise ($\bar{x}=3,94$) olduğu görülmüştür. Bu bulgu, anlamlı farklılığın (20-30 yıl) aralığında çalışan öğretmen grubunun lehine olduğunu ortaya koymaktadır.

İlkökul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık ölçeğinin her bir alt boyutuna ilişkin görüşleri nasıldır? Sorusuna ilişkin istatistiksel analizler ve bu analizlere ilişkin yorumlar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Ölçeğinin Her Bir Alt Boyutuna İlişkin Görüşlerinin İstatistiksel Analizi

Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği Boyutları	N	\bar{x}	Ss
Özgecilik	242	4,19	0,81
Vicdanlılık	242	4,37	0,64
Centilmenlik	242	2,26	0,87
Sivil Erdem	242	4,06	0,78
Nezaket	242	4,35	0,80

Tablo 7’deki analiz sonuçları aritmetik ortalama değerleri bağlamında değerlendirildiğinde; ilkökul öğretmenlerinin “vicdanlılık” ve “nezaket” alt boyutuna ilişkin algılarının “çok yüksek”; “özgecilik” ve “sivil erdem” alt boyutuna ilişkin algılarının “yüksek”; “centilmenlik” alt boyutuna ilişkin algılarının ise “düşük” düzeyde olduğu gözlemlenmektedir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma neticesinde elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlara ve ilgili konu kapsamında yapılan diğer çalışmaların sonuçları da göz önünde bulundurularak yapılan tartışmalara yer verilmiştir.

Mevcut çalışmada, ilkökullarda çalışan öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık ölçeğinin bütününe ilişkin görüşlerinin ortalama değerinin ($\bar{x}=3,84$) olduğu görülmektedir. Bu değer, ilkökul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin yeterlilik düzeylerinin “yüksek” olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, ilgili konu çerçevesinde yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde; Altunkese’nin (2002)’de kamu memurları kapsamında yapmış olduğu çalışmada, Erdem’in (2003)’te, sağlık sektörüne yönelik yapmış olduğu çalışmada, Atalay’ın (2005)’te, ilköğretimde çalışan öğretmenlere yönelik yapmış olduğu çalışmada ve Polat’ın (2007)’de, ortaöğretimde çalışan öğretmenler kapsamında yapmış olduğu çalışmada, katılımcıların örgütsel vatandaşlık davranışları kapsamındaki algı düzeylerinin “yüksek” olduğu sonucuna varmışlardır. İlgili konu kapsamında yapılan bu araştırmalarda ulaşılan bu sonuçlar, mevcut araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda, cinsiyet, yaş ve görev yaptığı okuldaki hizmet süresi değişkenlerinin ilkökul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı saptanmıştır. Benzer bir sonuca Polat (2007) tarafından yapılan çalışmada da rastlanılmaktadır. Ortaöğretim öğretmenlerinin hedef kitle olarak seçildiği araştırmanın sonucunda, cinsiyet, yaş ve görev yaptığı okuldaki hizmet süresi değişkenlerinin, katılımcıların örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir. Diğer bir taraftan, toplam hizmet süresi değişkeninin ilkökul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde anlamlı bir farklılığa sebep olduğu saptanmıştır. Anlamlı farklılığın (0-10 yıl) ile (20-30 yıl) toplam hizmet süresine sahip gruplar arasında olduğu görülmüştür. Gruplara ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde, (0-10 yıl) toplam hizmet süresi bulunan ilkökul öğretmenlerinin ($\bar{x}=3,72$) ortalama puan değerine; (20-30 yıl) toplam hizmet süresine sahip ilkökul öğretmenlerinin ise ($\bar{x}=3,94$) ortalama puan değerine sahip olduğu saptanmıştır. Bu sonuçtan hareketle, toplam hizmet süresindeki artışın, ilkökul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarını olumlu etkilediği ifade edilebilir.

İlkökul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin ortalama puanların değerlendirmeleri incelendiğinde; “vicdanlılık” ve “nezaket” alt boyutuna ilişkin algılarının “çok yüksek”; “özgecilik” ve “sivil

erdem” alt boyutuna ilişkin algılarının “yüksek”; “centilmenlik” alt boyutuna ilişkin algılarının ise “düşük” düzeyde olduğu saptanmıştır. Erdem (2003)’te, sağlık sektöründeki çalışanlara yönelik yapmış olduğu çalışmada, katılımcıların özgecilik, nezaket ve sivil erdem alt boyutlarındaki algılarının “yüksek”; vicdanlılık alt boyutundaki algılarının “çok yüksek” ve centilmenlik alt boyutundaki algılarının “orta” düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar, mevcut çalışmanın sonuçlarıyla yaklaşık olarak benzerlik göstermektedir. Özellikle, centilmenlik alt boyutuna ilişkin sonuçların her iki çalışmada da diğer alt boyutlara nispetten düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Mevcut konu alanı ve araştırmanın sonuçlarından hareketle; şu önerilerde bulunulabilir:

- (i) İlkokul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarının daha geniş bir yelpazede ele alınmasına olanak sağlayacak karma yöntemle dayalı çalışmalar yapılabilir.
- (ii) İlkokul öğretmenlerinin “centilmenlik” davranışlarının “düşük” düzeyde olmasının nedenlerini saptamaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- (iii) İlkokul öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık kapsamında algılarının yükseltilmesine ilişkin seminerler düzenlenebilir.
- (iv) Eğitimin diğer kademelerinde de öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışlarına yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, S. (2012). “Etik Liderlik ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının Örgütsel Performansa Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Allison, B. J., Richard Steven, V., & Dryer, S. (2001). “Student Classroom and Career Success: The Role of Organizational Citizenship Behavior”, *Journal of Educational for Business*, 76 (5): 282-294.
- Altunkese, T. N. (2002). “Psikolojik İklim, Örgüte Adama ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Atalay, İ. (2005). “Örgütsel Vatandaşlık ve Örgütsel Adalet”, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Bolat, T. (2008). *Dönüşümcü Liderlik, Personeli Güçlendirme ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Cohen, A. & Vigoda Gadot, E. (2000). “Do Good Citizens Make Good Organizational Citizens? An Empirical Examination of the Relationship Between General Citizenship and Organizational Citizenship Behavior in Israel”, *Administration & Society*, 32(5):596-624.
- Çetin, M. Ö.(2004). *Örgütsel Kültürü ve Örgütsel Bağlılık*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Çetin, Ş. (2011). “Okul Müdürlerinin Liderliği İle Müdür-Öğretmen İlişkinin Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerindeki Etkisi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dilek, H. (2005). “Liderlik Tarzlarının ve Adalet Algısının; Örgütsel Bağlılık, İş Tatmini ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Araştırma”, Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Dipaola, M. F. & Tschannen-Moran, M. (2001) “Organizational Citizenship Behavior in Schools and Its Relationship to School Climate”, *Journal of School Leadership*, 11: 424-447.
- Dolma, S. (2003). “Çalışanların Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Sergilemelerinde Güdülerin Etkisi, Yüksek Lisans Tezi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, F. (2003). *Sosyal Bilimlerde Güven*, Vadi Yayıncılık, Ankara.
- İşbaşı, J. Ö. (2000). “Çalışanların Yöneticilerine Duydukları Güvenin ve Örgütsel Adaletle İlişkin Algılarının Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Oluşumundaki Rolü: Bir Turizm Örgütünde Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Antalya.
- Karagöz, L. (2007). “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Örgütsel Adanma İle Örgütsel Yurttaşlık Davranışları Arasındaki İlişki”, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara.

- Loğa, A. (2003). “Çalışanların Demografik Özelliklerinin Örgütsel Özdeşim, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkileri: Askeri Birimlerde Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özyer, K., Orhan, U. & Dönmez Orhan, D. (2012). “Demografik Özelliklerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Alt Boyutları İle İlişkisi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama”, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27(1): 181-204.
- Polat, S. (2007). “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Örgütsel Adalet Algıları, Örgütsel Güven Düzeyleri İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki”, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Polat, S. & Celep, C. (2008). “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Örgütsel Adalet, Örgütsel Güven, Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına İlişkin Algıları”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 14(2): 307-331.
- Sevinç Altaş, S. (2004). “İş Değerleri, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisinin Bireysel İş Performansı ve İşten Ayrılma Eğilimi Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Araştırma”, Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Thiruvenkadam, T. & Yabesh Abraham Durairaj. I. (2017). Organizational Citizenship Behavior: Its Definitions and Dimensions. GE-International Journal of Management Research, 5(5): 2394-4226.
- Uslu, B. (2011). “Genel Liselerde Çalışan Branş Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları”, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İzmir.
- Ünal, Z. (2003). “Öğretmenlerde İş Doyumu ve Örgütsel Vatandaşlık”, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yarım, M. (2009). “Genel Liselerde Çalışan Branş Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları”, Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Zhang, D. (2011). Organisational Citizenship Behaviour, Sage Publications, USA.